

La enmetzinada

Adeu violes y flors,
en tantes com jo 'n plantaba,
ja no 'n regaré cap mes
á la casa del meu pare;
ja no 'n regaré cap més
y es perque me n' han casada:
m' han casat á Tarragona
qu' es de grant anomenada.

Al ixiarne del portal

son galan ja li encontraba:

—Si 'n tenia un caball blanch
que vendria á companyarte

—No t' haig de menester res
qu' altres tinch que m' acom-
panyen:

set criats tinch al devant
y aquí lo pare y la mare

—Vet' aquí un pomet de flors
molt hermosas y molt blancas.

Tant bon punt les hi ha dat
ella al pit se les posaba.

Quan va ser á mitj camí
una amiga s' encontraba:

—Adeu amiga del cor
que mon pare m' ha casada;
n' ha casat á Tarragona
qu' es de grant anomenada.

Al entrar á Tarragona
tothom á n' ella 's miraba;
no se la miran pajesos
sino caballers y damas:

—¿Qui deu sê aquesta don-
cella?

Qui deu sê aquesta grant
dama?
Quan vá ser á casa seva,
la casa que l' han casada,
quan los va habé saludat,
la seva cambra demana:

—Ay, mare! Héuvos les flors
que la vida m' han quitada.

Sa mare que sent aixó
que promte baixa l' escala:

—Valtres saltáu y balláu
y ma filla está malalta.

Son marit que sent aixó
promte se 'n puja á la cambra,
se posa al capsal del llit:

—Esposa, que 't diu la gana?
un vestit te 'n faré fer
un vestit de seda y plata.

—Ay, que no estich per ves-
tits

ni pera pompes ni gales!
lo vestit que jo voldria
fora estar ben confessada.

Allá á les nou de la nit
á l' esposa confessaban;
allá á les deu de la nit
l' Angeleta ja finaba.

—Angeleta del meu cor,
que Deu t' haija perdonada!

Lo be que jo 't faré fer,
com á dama principala,
hi haurá trenta capellans
y una dotzena de frares,
al mítj lo pare prior
pera aconsolá á ta mare.

Al essé al demá al matí
sa mare se'n retornaba;
quan era un poch per avall,
endarrera se'n jiraba:

adeu, adeu Tarragona
que 'n tens tanta anomenada,

qu' á la filla del cor meu
al fossar tens enterrada!

adeu violes y flors,
en tantes com ne plantaba,
ja nó 'n regará cap mes
á la casa del seu pare!

J. Estadella Arnó.

Excursió á Camarasa

Lo dia 23 de Juny de l' any passat varem anar á Balaguer y Camarasa deu socis del «Centre Excursionista de Lleyda».

Balaguer, que ja era coneguda de casi tots nosaltres, fou lo punt de parada del viatge que ferem a Camarasa; no obstant, aprofitarem l'estona que estiguarem en la capital dels Comtes d'Urgell, visitant l'iglesia de Sta. Maria, la del renomnat Sant Cristó y'l derruit palau dels Comtes. Del que en son temps devia haber sigut palau senyorial, hont descansaven de ses béliques correries los comtes, sols restaven en peu les parets. Lo que havia sigut hostatje d'aquells homes, que tants païssos reconqueriren y tants caps de moros tallaren, servia de basses de diposit de l'aygua qu'alimenta a la població.

¡Extrany contrast de la vida! Lo Temps havia obrat una transformació profitosa en bé dels balaguerins, y nosaltres, al parangonar l'època passada ab la present, ens semblaba oír la rialla sarcástica que llensaba aquell déu contre les petiteses y egoïsmes de senyors feudals.

Mirant los murallons caiguts, les saeteres y'ls marlets trencats, ens recordabam de les embestides dels enemichs y, sobre tot, d'aquell setje memorablé del any 1413, en que'l rey d'Aragó, Ferrand I, se va apoderar d'aquella capital. Se conta, que'ls guerrers del senyor de Balaguer, plens de ferro y armats fins a la gola se tingueren que rendir, mossegantse'ls dits de rabia, abans de que'ls d'en Ferrand assaltesen la plassa. Tot era degut a la gran destrossa que'ls projectils enjagats per les bombardes y per la terrible *cabreta*, que llensava pedres de 32 arrobes, havien ocasionat en les muralles quals destrosses nosaltres ens creyám estar mirant. Los descendents dels indomits bergusios, entregaren la plassa esporucats, al veurer caure'ls pedruchs que disparava aquella màquina infernal anomenada *cabreta* mitjansant expressa autorisació del Comte en Jaume d'Urgell.

Després de dinar a Balaguer, ens encaminarem en dos tandes a Camarasa. L'avanzada hi anà a peu; el ressegats verificarem lo camí en un cotxet vell, arrosegat per dos cavalls prims, com aquells que surten a les curses de braus. Nosaltres anavam en la segona tanda, y sí be passarem un mal rato, lo doném per ben empleyat, després de les impresions que allí arplegarem, puig que no s'en trovan tots los dies. Aquí van:

De bones a primeres lo cotxet emprengué'l camí molt depressa, estirat por aquelles bestioles que se'ls podia estudiar anatomia, per estar sos ossos a punt d'esquinsar la pell. Pro alló va esser una ostentació de forces, ja que'l cotxero desd'allavors no pará de cridar y esgargamellarse. De tant en tant aquells esqueletos ab figura de cavalls, estiraven un poch més depressa, pera tornar al poch rato a caminar a pas de professo. Casi'ns ho estimavem mes, ja que ab los

rochs del camí, que tot sovint lo cotxe hi ensopegaba, era preferible avansar d' aquella manera. Ens semblaba passar per un pedregal, y en aquets punts s' hi te d' anar poch á poch. Potser per distreuremos ens deya 'l rústich:

—Aquí, en aquest camp, vaig matar un dia una guineu. Allá, en aquell turonet, me va empaitar un llop. ¿Veyeu, aquell punt que fa frisança y, que 'l que hi cau ja no s' en alsa més?; donch s'hi va volcar aquest cotxe anant plé á caramull. Venia la Margarida y 'l seu home, dos dones de montanya, tres criatures, dos freres, tres monges y un escolá. Lo susto fôu dels que fa historia, pró, gracias á Deu, n o passá res.....

Entrada á la Cova del "Tabaco,,

Y l' home seguia contant fets per aquest estil, fent ganyotes y gestos com un mico, mentres lo cotxe seguia saltant y brincant com una cabra. Un company, que estava groch com la cera, se miraba á n' aquell home ab los ulls esfarehits; y 'ls altres mitj marejats, s' agarraven ahon podien fent equilibris y pensant en la mort. Fou un moment terrible lo de passar aquell punt hont havia volcat el cotxe. Alló semblava un suplici dantesch; y quan ens creyam entrar en la porta ab el fatidich lletrero de: «*Per me si va nella citta dolente*», el rustich tartaner ens deya boy rient;

—Ja 'l pahirán lo dinar, y si pateixen de mal d' estómach, ab dos viatjes com aquest es curat pera sempre!....

Per fi arribarem á Camarasa. Lo poble está assegut en forma d'anfiteatre en la part mitja d'una montanya desd'hont se domina aquella bella encontrada, alegrada ab los cants melodiosos del Segre, després d'haverse unit en marital abressada ab lo Noguera Pallaresa.

Lo poble ab ses casetes blanques, escalonades, semblava una volada de palomes misatgeres que fruien la poesia d'aquell punt, descansant de sa llarga ruta.

Voltants de la cova de la "Escala",

Per tot arreu se veyan picatxos y serres que tancaven aquella vall; tant sols en la part del mitj dia, se veyá un tros de terra llunyana, en la que 's contonia 'l vert dels camps ab lo blau puríssim del cel, en lo moment solemniat en que 'l rey dé la natura enviaba un petó de despedida á Camarasa, abans d'anar á la posta com una colossal custodia d'or.

**

Tot just se comensava á fer de dia quan ens varem llevar per anar á les coves. Les primeres alenades del auba les veigerem passant per lo pont que posa en comunicació 'l poble ab lo Montroig.

Pit amunt sempre rebiam l'oreig matinal, ple de perfums y flaires montayenchs, ab boca oberta, sadollantnos ab les aromes de la ginesta, y farigola, lo romaní y la menta.

A trossos era tant esquerpa la serra que pujavam que un company que anava muntat en un burret, s'apeá de por, y de tanta engunia

que tenia, ens deya ab molta naturalitat que suava mes á cavall que á peu. Seguirem la ruta voreijant casi tot lo Montroig, y mentres anavam pujant ens entreteniam donant crits y esclatant en rialles que 'l

**Ammonites (Ptychites)
opulentus**

eco, com aquets xiquets desvergonyits, s' encarregaba de repetir. Los aficionats á les ciencias naturals pogueren estudiar les plantes montanyenques: l' hisop, espigol, romaní, argelaga, murtra, menta etc. etc., y arplegarem bon grat de ossils, abundant les *atrypa hemio-phasica* als quals la gent de per alli los donen lo nom de *cabretes*. També 's va trobar un tros de un hermós *ammonites (Ptychites) opulentus* y un *ammonites Humphryi*. Aquet se trobaba incrustat

á una roca, y al fer forsa per arrencarlo, se va trencar puguent obtenirlo, encara que trencat, complert.

Haviam perdut de vista al poble, y sobre nostres caps donava grans xirrichs un áliga, que passá ab lleugeresa ab les ales desplegadas. Un altra movia les ales, tenint lo pich agarrat en una presa. Per un moment ens senblá que estavam presenciant lo suplici de Prometeu encadenat en la roca viva y devorat perpetuament per un áliga. Capficats ab eix mite y distrets mirant al nostre costat un dels guies, que tenia 'l nas llarch, la mirada escudrinadora y la barba com un plomall escarransit, ens semblava que era 'l deu Pan vestit ab el traje de pagés.

**Atrypa hemio-
phanca**

Quan varem arribar a la cova del *Tabaco*, que ab aquest nom es coneguda la que es mes visitada y perque dins s'hi troba una terra pareguda al tabaco—ens feu l' efecte al contemplar sa boca descomunal y osca, que era 'l forat d' un volcan apagat y tombat. Al iluminarla el sol, li donava un coloret roijench, venint a nostra memoria aquella boca del infern que haviam vist en varies obres esceniques, molt més, quan reflexants 'ls rajos solars semblava que eixia del antre vapor calorós escapat de l' entranya hont pareixia hi reynava 'l foch.

Ammonites Humphryi

Abans de entrar en l' antre infernal esmorsarem per pendrer mes ánimos. Un company recullí una ploma d'áliga y se la posá al sombrero: dava

gust lo veurela, mentres ol qui la portava bebia d' unabota el llarg galét.

Ab los ciris encesos seguirem los recons de la cova, recorrentla ab tot cuidado, perque la má del home egoista, al arrencar l' ocre y la argila hi havia deixat varis clots hont algun hi havia trobat la mort. Em-dadalits admirarem les variades formes geométriques preses per les estalactites, en qual punta hi brillava la gota mare que ab esforços incansable anava teixint aquelles filigranes, que 'l talent del artista alarb dificilment havia pogut imitar en les mesquites y palaus orientals. En un lloch com una garita, que s' hi ha d' entrar per un forat estret, alli les estalactites eren alabastrines, essent les formes preses molt originals. ¡Llastima de no portar llums de benagla pera poguer assaborir aquelles belleses tenyides ab colors groch, vert y roig, com aquets palaus del Orient que veyem en els cínes!

Deixant aquesta cova 'ns encaminarem vers la de l' *Escaleta* que 's troba més avall de la mateixa montanya. Pera pujar á n' aquesta es precis sapiguer escalar muralles, com fan los qui busquen nius d' olives. La cova de l' *Escaleta* es grandiosa; ningú ha arribat al fi, y es-gons varen explicar els tres *arrojados* que hi pujaren, de no haverse emportat un cordill, potser a hores d' ara encar estarien cercant la sortida. Alló diu que feya fredat; hi havia moments en que s'havia de passar per un rogllet com una maroma, tenint devall un precipici que ab molta facilitat s' hi podia caure.

(Acabaré)

Lluís Izquierdo y Manel Serra.

Bibliografía

LLIBRES.

GEOGRAFIA GENERAL DE CATALUNYA dirigida per en Francesch Carreras y Candi. — Quaderns 18 á 21. — En los quaderns 18 y 19 continua la descipció fisica de Catalunya per en Luis Marián Vidal: acaba la Orografía, estudia l' origen de la traça de nostres rius, descriu los estanys y examina la hidrología soterrania y les aygües artesianes. En lo quadern 20 segueix l' estudi de la Ciutat de Barcelona per en Francesch Carreras y Candi. Lo quadern 21 tanca la descripció dels radiats y heteromorfes de en B. Serradell y comença la resenya mineral per en Lluís Marián Vidal.